

Η «ΘΕΩΡΙΑ» ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΖΗΤΟΥΛΑ (ΠΟΥ ΜΑΛΛΟΝ ΕΙΝΑΙ ΛΙΓΑΚΙ ΜΠΑΖΟΛΑ)

Λέγεται πως η Σίλβια Φεντερίτσι, σε μία από τις επισκέψεις της στην Ελλάδα, σκέφτηκε να ρωτήσει τους συνομιλητές της πώς ακριβώς έλαβε χώρα στην Ελλάδα η «πρωταρχική συσσώρευση». Πιθανότατα περίμενε να ακούσει μια ιστορία παρόμοια με εκείνη του Μαρξ:¹ κάτι που να έχει να κάνει με τη βίαιη αρπαγή της γης από «τους χωρικούς» και τη μετατροπή της σε ιδιοκτησία και εμπόρευμα, κάτι για τη μετατροπή των «χωρικών» σε προλετάριους μέσω βίαιης κρατικής καταστολής, κάτι για την ανάπτυξη μιας καπιταλιστικής βιομηχανίας με καύσιμο την εργασία του νεογέννητου προλεταριάτου. Εν πάση περιπτώσει, μια ιστορία για τη βίαιη διαδικασία γένεσης των κοινωνικών τάξεων στην Ελλάδα. Δεν ξέρουμε αν εξεπλάγη που οι συνομιλητές της, όχι μόνο δεν είχαν να πουν μια ιστορία παρόμοια με του Μαρξ, αλλά δεν είχαν να πουν απολύτως τίποτα. Εκτός βέβαια από μια ακατανόητη ιστορία «μικρής ιδιοκτησίας», την ιστορία μιας καπιταλιστικής κοινωνίας δίχως κοινωνικές τάξεις. Εν πάσει περιπτώσει αυτά που όλοι γνωρίζουμε και μπορούμε να τα λέμε μόνο στο εσωτερικό της χώρας, γιατί όταν τα λέμε εκτός μάς κοροϊδεύουν.

Η ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι ιδέες περί ελληνικού κράτους που εποπτεύει μια καπιταλιστική κοινωνία δίχως κοινωνικές τάξεις, περί «ελληνικού λαού» που αντιστέκεται σε εξωτερικούς εχθρούς με όπλο την ταξική και εθνική του ομοιογένεια και πάει λέγοντας, είναι παλιές. Κάποιες φορές έχουμε αναφερθεί στη γενεαλογία τους.² Αλλά πόσο παλιές; Νομίζουμε πως στην πραγματικότητα είναι τόσο παλιές όσο και το ελληνικό κράτος. Οι απαρχές τους ανιχνεύονται στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η «πρωταρχική συσσώρευση» στην Ελλάδα.

Όντως, η «πρωταρχική συσσώρευση», η βίαιη διαδικασία δημιουργίας κοινωνικών τάξεων, συμβαίνει και στην Ελλάδα - και συμβαίνει από πολύ παλιά. Τουλάχιστον από το 1871, όταν το ελληνικό κράτος, που τότε έφτανε μέχρι τη Λαμία, αποφάσισε να προχωρήσει σε «διανομή» της γης που είχε προκύψει από την επιτυχημένη εξέγερση ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Σύμφωνα με τις κυρίαρχες τάσεις της ελληνικής ιστοριογραφίας, εκείνη η διανομή έγινε ισότιμα μεταξύ των «Ελλήνων πολιτών» και είναι αυτή η μοναδική παγκοσμίως δημοκρατικότητα που δημιούργησε το θαύμα της ελληνικής κοινωνίας ως μιας καπιταλιστικής κοινωνίας δίχως κοινωνικές τάξεις.

Στην πραγματικότητα βέβαια, το όλο πράγμα έλαβε χώρα με ελαφρώς διαφορετικό τρόπο. Οι κλήροι που «χάρισε» το ελληνικό κράτος στους «ακτήμονες χωρικούς» είχαν έκταση αυστηρά περιορισμένη στα «οκτώ εκτάρια». Ο υπολογισμός αυτού του μέγιστου μεγέθους είχε γίνει κατά τέτοιο τρόπο, ώστε οι πανευτυχείς τους ιδιοκτήτες γρήγορα να ανακαλύπτουν πως τα «χωράφια» που τους είχε «χарίσει» το ελληνικό κράτος ήταν τέτοιου μεγέθους που δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν τα προς το ζην για ολόκληρη τη χρονιά. Αντιθέτως, οι ευτυχείς μικροϊδιοκτήτες γης έπρεπε, προκειμένου να επιβιώσουν, να δουλεύουν για σεβαστά χρονικά διαστήματα για λογαριασμό άλλων. Οι οποίοι άλλοι, ήταν εκείνοι που είχαν χωράφια από πριν και εκείνοι που ωφελήθηκαν δυσανάλογα από τη «διανομή της γης», όντας ήδη πλούσιοι χωριών και μεγάλοι ιδιοκτήτες γης από τον καιρό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Σε περίπτωση μάλιστα που σε κάποιους από τους «ωφελομένους» δεν άρεσε η συγκεκριμένη διευθέτηση, το ελληνικό κράτος μεριμνούσε: το 1871, μαζί με το νόμο περί «διανομής της γης», ένας «νόμος περί καταδίωξης της ληστείας» ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων. Σύμφωνα με εκείνο το νόμο, οι «ληστές», δηλαδή εκείνοι που -αναμενόμενα- θα αρνούσαν να συμμορφωθούν με το σχέδιο «μικρή ιδιοκτησία γης και εποχιακή μισθωτή εργασία στα χωράφια των άλλων», επικηρύσσονταν: δηλαδή μπορούσε οποιοσδήποτε να τους σκοτώσει, να προσκομίσει το πτώμα τους (ή -υποπευόμαστε- μόνο το κεφάλι τους) στις ελληνικές αρχές και να εισπράξει την αντιστοιχη αμοιβή, no questions asked. Μάλιστα, τα μέτρα του «νόμου περί καταδίωξης της ληστείας» επεκτείνονταν και στις οικογένειες των ληστών, σε μια επιπλέον επίδειξη δημοκρατικότητας για όποιον ψάχνει τέτοια πράγματα στον ελληνικό 19ο αιώνα.³

Θυμίζουμε: όλα αυτά έλαβαν χώρα το 1871. Στη Γαλλία ο ταξικός τρόμος της

κομμούνας αντιμετωπιζόταν με τα κανόνια - την ίδια στιγμή, στην Ελλάδα, το κράτος μοίραζε τζάμπα γη! Μα δεν είμαστε υπέροχα χουχουλιάρηδες στα Νότια Βαλκάνια; Δεν λουζόμαστε καθημερινά στην «ελληνική ιδιαιτερότητα»;

Ακριβώς. Μιλάμε για πολύ ιδιαίτερες ιδιαιτερότητες.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ «ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ»

Το ελληνικό κράτος δημιουργήθηκε μεταξύ του 1821 και του 1832 από μια σύγκλιση συμφερόντων. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διαλυόταν με ρυθμούς που είχαν οδηγήσει στη μετονομασία της σε «Μεγάλο Ασθενή». Η Ρωσία επιθυμούσε να εκμεταλλευτεί τη διάλυση του «Μεγάλου Ασθενή», ώστε να αποκτήσει την πολυπόθητη έξοδο στη Μεσόγειο. Η Αγγλία και η Γαλλία έπρεπε να κανονίσουν την αναπόφευκτη διάλυση του «Μεγάλου Ασθενή» κατά τρόπο ώστε να εμποδιστεί η έξοδος της Ρωσίας στη Μεσόγειο. Όλοι τους υπολόγιζαν ότι η δημιουργία εθνών κρατών στα Βαλκάνια θα διευκόλυνε τη διάλυση του «Μεγάλου Ασθενή». Καθένας από αυτούς υπολόγιζε ότι θα μπορούσε να προσεταιριστεί τα νεογέννητα έθνη κράτη των Βαλκανίων για τους σκοπούς του.

Το ελληνικό κράτος δημιουργήθηκε εντός αυτής της περίπλοκης συνθήκης. Το ελληνικό κράτος ήταν από ιδρύσεως προορισμένο να εργάζεται για και να τρέφεται από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: δηλαδή, αν οι ιδρυτικές του συνθήκες εξακολουθούσαν να ισχύουν, ήταν προορισμένο να επεκτείνει διαρκώς την κρατική του επικράτεια. Ταυτόχρονα, ήταν προορισμένο να συμμετέχει σε διακρατικούς ανταγωνισμούς τεράστιας κλίμακας, να αναπτύσσεται και να παρακαμάζει ακολουθώντας τις μεγάλες πλανητικές συγκρούσεις. Αυτές οι δύο συνθήκες είναι κατά τη γνώμη μας εξαιρετικά σημαντικές, τόσο για την ιστορική εξέλιξη του ελληνικού καπιταλισμού, όσο και για την εξέλιξη της ελληνικής αντίληψης του κόσμου.

Βέβαια αυτά τα δύο δεν διαχωρίζονται εύκολα. Ας γυρίσουμε στην προηγούμενη ενότητα και στην (κατά φαντασίαν τζαμπέ), «διανομή της γης» του 1871. Η «γη» που έλαβαν για μονοπάτι οι «ακτήμονες», ήταν ένα μηδαμινό κομματάκι της κρατικής επικράτειας. Στην περίπτωση του ελληνικού κράτους όμως, στην περίπτωση ενός κράτους που φανταζόταν την επικράτειά του να μεγαλώνει εις τους αιώνες των αιώνων, η «γη» διέθετε ένα επιπλέον ιδεολογικό φορτίο. Μπορεί να εντοπίσει κανείς αυτή την ιδιόμορφη εικόνα περί «ελληνικής επικράτειας» στο έργο ενός από τους κατεξοχήν αρμόδιους, δηλαδή του εθνικού ιστορικού Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου. Όπως έγραφε αυτός στην Ιστορία του Ελληνικού Έθνους,

Πάν έθνος κατέχει συνήθως μίαν και την αυτήν χώραν, αφ ης ορμώμενον πράττει και εις ην αποδίδει το ίδιον όνομα. Το δε ελληνικόν έθνος έπραξεν εκ διαφόρων αλληλοδιαδόχως ορμητηρίων, εις α δεν απέδωκεν πάντοτε το όνομα αυτού.⁴

Ας μην μπερδεύει κανείς με την «δια μέσου των αιώνων» ματιά του Παπαρρηγόπουλου. Αυτό που αντηχεί εδώ είναι η αντίληψη των ιδεολόγων της ελληνι-

κής αστικής τάξης του 19ου αιώνα περί του νεογέννητου κρατικού χώρου. Και είναι μια αντίληψη αξιολογούμενη: κατά τη γνώμη του Παπαρρηγόπουλου, ο χώρος του ελληνικού κράτους, η μόλις σχηματισμένη κρατική επικράτεια, δεν ήταν επικράτεια, αλλά «ορμητήριο», εφήμερο, ευέλικτο, προορισμένο να λειτουργεί ως εξέδρα εκτόξευσης για ολοένα νέες εξορμήσεις.

Το 1871, ενώ στη Γαλλία μαινόταν ο ταξικός πόλεμος, ενώ οι πλανητικοί ανταγωνισμοί αποκτούσαν έναν νέο σημαντικό παίκτη στο πρόσωπο του γερμανικού κράτους, το ελληνικό κράτος μοίραζε τζάμπα γη. Μηδαμινά κομμάτια της ελληνικής επικράτειας που δεν έφταναν ούτε για να ζηήσει μια οικογένεια. Μηδαμινό το μέγεθος· μα πόσο λαμπρές οι προοπτικές τους! Δεν ήταν χώμα και πέτρες ετούτα εδώ, ήταν κομμάτια «ορμητηρίου», μετοχές προορισμένες να εκτοξευτούν. Και όπως είδαμε, εκείνη η μοναδική προσφορά συνοδευόταν από οικογενειακή θανατική ποινή για όσους έβρισκαν την κρατική γενναιοδωρία κομματάκι λειψή.

Η διανομή της γης του 1871 δεν ήταν πληρωμή· ήταν υπόσχεση, απειλή και απαίτηση προς τις κατώτερες τάξεις. Βασικά απαίτηση: είτε να συνταχθούν με τους σκοπούς του ελληνικού κράτους, να ταυτίσουν τη μοίρα τους με τη μελλοντική του επέκταση ή συρρίκνωση, ή να σωπάσουν για πάντα. Στα χρόνια που ακολούθησαν, εκείνη η παλιά διανομή γης αποδείχθηκε σοφή, ιστορικά επίκαιρη, συνεπώς ιδιαίτέρως χαρακτηριστική για την ειδική περίπτωση του ελληνικού καπιταλισμού και του κράτους του. Το ίδιο πράγμα, η διανομή μηδαμινών κομματιών του «ορμητηρίου» και λαφύρων των «εξορμήσεων», επαναλήφθηκε ξανά και ξανά, πριν και μετά από κάθε κρατική επεκτατική επιτυχία του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα, από τη διανομή της γης των τσιφλικιών το 1917, μέχρι την εγκατάσταση των προσφύγων του 1922 εκεί όπου προηγουμένως βρισκόταν τα χωράφια των μουσουλμάνων των νοτιών Βαλκανίων. Από τη διανομή των εβραϊκών και τσάμικων περιουσιών κατά τη διάρκεια της κατοχής μέχρι τη διανομή των ευρωπαϊκών αγροτικών επιδοτήσεων και την παράλληλη λεηλασία των μεταναστών εργατών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90.

Είναι από αυτή τη διαδικασία μοιράσματος μηδαμινών λαφύρων και σκληρής καταστολής που γεννήθηκαν τα περίφημα «χωράφια» και «μαγαζιά» και ο υλικός και ιδεολογικός τους ρόλος. Από εδώ γεννήθηκε η αταβιστική σχέση με την ιδιόκτητη γη των Πελοποννησίων χωρικών, που από τον 19ο αιώνα αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των πάσης φύσεως ένοπλων σωμάτων του ελληνικού κράτους. Από εδώ κανονίστηκε, μέσω συνοχής, η απόκρυψη της ύπαρξης κοινωνικών τάξεων στην Ελλάδα. Από εδώ αποκρύφθηκε η εσωτερική ταξική διάθροιση του ΕΑΜ και από εδώ γεννήθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν τα τάγματα ασφαλείας.⁵ Είναι από εδώ, τέλος, που γεννήθηκε η παράξενη σχέση της αριστερής ιδεολογίας με την πραγματικότητα, που τόσο μας παραξένεψε όταν ανακαλύψαμε για πρώτη φορά ότι πολλοί από τους αναρχικούς του Πύργου των αρχών του εικοστού αιώνα ήταν στην πραγματικότητα κτηματίες που είχαν στη δούλεψή τους μισθωτούς εργάτες.⁶

Πράγματι: αν όντως υπάρχει μια άξια λόγου «ελληνική ιδιαιτερότητα», αυτή θα πρέπει να αναζητηθεί στις ελληνικές αντιλήψεις για τον κόσμο.

ΠΡΟΣΩΔΟΙ

Σε στιγμές μέγιστης -αλλά και πάλι λειψής- ειλικρίνειας των κρατικών ιδεολόγων, η σχέση του ελληνικού κράτους με τις «κατώτερες τάξεις» περιγράφεται ως «πληρωμή για υπηρεσίες». Μια τέτοια στιγμή δημόσιας ειλικρίνειας είναι και η «θέση του Νίκου Κοτζιά» που μας έχει απασχολήσει πολλές φορές σε προηγούμενα τεύχη. Κατά τη γνώμη του Κοτζιά, τα «λαϊκά στρώματα»,

συχνά επιλέγουν, αντί των κοινωνικών αγώνων, τη διεθνή αναβάθμιση ή προάσπιση του κράτους τους ως μια άμεση, γιατί όχι και πιο εύκολη, επιλογή υπεράσπισης των κεκτημένων, ακόμη και διεύρυνσής τους (...). Αυτά είναι τα πλαίσια, αλλά και ο μηχανισμός αποδοχής, από τα λαϊκά στρώματα μιας κοινωνίας, της ύπαρξης κοινών εθνικών ζητημάτων με τις κυρίαρχες σε αυτήν ομάδες. Πρόκειται για μηχανισμό - πλαίσιο, που όταν υποτιμήθηκε από τα κόμματα της αριστεράς, το πλήρωσαν με την απώλεια δεσμών με τις ευρύτερες «λαϊκές μάζες», ενώ όταν το πήραν υπόψη, όπως στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (...) μεγαλούργησαν.⁷

Προφανώς πρόκειται για ευθεία αναφορά στην περιστασιακή «διανομή λαφύρων» της προηγούμενης ενότητας. Αλλά τότε οι υπάλληλοι του κράτους υπήρξαν ειλικρινείς; Ως γνωστόν, τα «κατώτερα στρώματα» που ξεγελήθηκαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, κατέληξαν να «μεγαλουργούν» στα εργοστάσια της Τασκένδης και τα πολωνικά κολχόζ, πάντα υπό το βλέμμα της φωτισμένης πατριωτικής ηγεσίας τους. Ομοίως, οι τυχεροί μικροϊδιοκτήτες γης του 1871 κατέληξαν να μεταναστεύουν στην Αμερική ή να πολεμούν αδιάκοπα για δέκα χρόνια, από τους Βαλκανικούς Πολέμους μέχρι τη Μικρασιατική Εκστρατεία (ορισμένες φορές και τα δύο, λένε οι ελληνικοί μύθοι). Και οι μικροκτηματίες της Μακεδονίας κατέληξαν να πεθαίνουν από την πείνα το 1940 και να «μεγαλουργούν» στην Τασκένδη το 1950 (το ξανάπαμε, ε; - σόρι). Οι κρατικές «πληρωμές» προς τα «λαϊκά στρώματα», δεν είναι «φράγκα» που μπαίνουν σε κάποιο σεντούκι· είναι επένδυση σε ορμητήριο με λαμπρό μέλλον και έχουν για εναλλακτική το θάνατο. Η προκαταβολή πληρώνεται πάντα με υποταγή και με αίμα (υποτίθεται των άλλων· όχι πάντα).

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ!

Στα τέλη του 19ου αιώνα, το ελληνικό κράτος, αντί να το «πληρώνουν», πλήρωνε. Δανείστηκε και χρεοκόπησε προσπαθώντας να στήσει τους σιδηρόδρομους και τα λοιπά «μεγάλα έργα» που θα ενοποιούσαν την εθνική επικράτεια έπειτα από την προσάρτηση της Θεσσαλίας. Το τελευταίο κομμάτι του ελληνικού σιδηροδρόμου κατασκευάστηκε το 1909 και ήταν κολοβό. Δηλαδή οι γραμμές είχαν μικρότερο πλάτος από το πλάτος των γραμμών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οπότε δεν μπορούσαν να συνδεθούν με τα υπόλοιπα Βαλκάνια. Όλοι αναρωτιούνταν τι κοτσάνα ήταν αυτή πάλι. Αλλά οι σιδηρόδρομοι έφταναν μέχρι τα σύνορα και λίγα χρόνια μετά κουβάλησαν τον στρατό και τις προμήθειες των Βαλκανικών Πολέμων. Το ελληνικό κράτος εξακολούθησε να πληρώνει τα σχετικά χρέη μέχρι την επόμενη χρεοκοπία του. Ομολογουμένως με διευκολύνσεις.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ!

Έτος 1947. Η προσάρτηση των Δωδεκανήσων στο ελληνικό κράτος λαμβάνει χώρα με ταρατατζούμ και επωμίδες. Θα μπορούσε βέβαια κάποιος να θεωρήσει εκείνη την προσάρτηση «πληρωμή», ειδικά αν δεν θέλει να το πολυπαιδέψει το πράγμα. Ας το παιδέψουμε όμως λίγο: το ελληνικό κράτος βρισκόταν εν τω μέσω εμφυλίου και επιβίωσε χάρη στην αγγλική και αμερικανική βοήθεια. Οπότε, ερώτημα πρώτο: γιατί οι ίδιοι που αρνούνταν να «πληρώσουν» τον Μεταξά «για το οικόπεδο», τώρα «πλήρωναν» ευχαρίστως; Ερώτημα δεύτερο: γιατί να δώσουν τα Δωδεκάνησα, αφού και να μην τα έδιναν, το στριμωγμένο / χρεοκοπημένο και πάει λέγοντας ελληνικό κράτος, πάλι «ευχαριστώ» θα έλεγε;

Για την απάντηση στα ερωτήματα μπορεί να κοιτάξει κανείς την μπροσούρα *Η Στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου*, ή τα όσα λίγα λέμε στο κυρίως κείμενο. Αν από την άλλη θέλει κανείς να δει το ζήτημα ως «χωράφι», ελεύθερα. Στα Εξάρχεια όλα επιτρέπονται. Εκτός βέβαια από το να λέει κανείς τη λέξη «Τουρκία».

Αυτή βέβαια είναι η μακροπρόθεσμη σκοπιά του πράγματος. Υπάρχει όμως και η άλλη σκοπιά, των είκοσι, των τριάντα και των σαράντα χρόνων, όπου μπορεί ακόμη και μια ολόκληρη γενιά να ζήσει απολαμβάνοντας το περιβάλλον των «πληρωμών» του κράτους προς τους πιστούς υπηκόους του. Το αποτέλεσμα μπορεί να είναι εντελώς αποπροσανατολιστικό.

Είναι νομίζουμε μέσω αυτού του αποπροσανατολισμού που μπορεί να εξηγηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι αυτόνομοι της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα υιοθέτησαν τη θεωρία περί «προσόδων» και «κράτους που πουλάει υπηρεσίες» και «ζητάει φράγκα για το οικόπεδο». ⁸ Η βασική επιρροή μας προερχόταν, ως συνήθως, από την Ιταλία: το «κράτος της προσόδου» αλά Νέγκρι, στην περίπτωση μας, επεκτάθηκε για να περιγράψει το ελληνικό κράτος ως κάποιου είδους υπάλληλο του ιταλικού δημοσίου που «ζητάει φράγκα για τις υπηρεσίες του». Φυσικά, όπως επέβαλαν οι τότε οργανωτικές μας δομές, κανείς δεν έκανε τον κόπο να κοιτάξει (ή καλύτερα: κανείς δεν μπορούσε να καταλάβει) τις επιπτώσεις των υπολοίπων θέσεων που υποστήριζε ο Νέγκρι στις ίδιες σελίδες (η καταστροφή του νόμου της αξίας, οι μισθοί είναι άνευ σημασίας, πρέπει να παλέψουμε για τις «δημόσιες δαπάνες», μαζί και διάφορα άλλα, μάλλον ακατάλληλα). ⁹ Όπως και να 'χει: τοιμήσαμε τη θέση περί «κράτους της προσόδου», βάλαμε το ελληνικό κράτος στη θέση των Ιταλών δημόσιων υπαλλήλων και μεταφέραμε το όλο κατασκεύασμα για χρήση στην Ελλάδα των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, της εκμετάλλευσης των μεταναστών εργατών στα Ολυμπιακά έργα, του προσωρινού παγώματος των εθνικών ονείρων της δεκαετίας του '90 και της συμμετοχής του ελληνικού στρατού στην εκστρατεία του Αφγανιστάν με καμιά κατοστή λεβέντες.

Σε εκείνο το περιβάλλον, η ιδέα του κράτους - ζήτουλα φαινόταν πειστική. Πρώτον, γιατί ταίριαζε με εκείνη τη βραχεία περίοδο που είχε μεταμφιεστεί σε υπέροχο πάρτι, ενώ στην πραγματικότητα ήταν περίοδος κρατικού αναστοχασμού σχετικά με την εξωτερική πολιτική και παγκόσμιας αναμονής της διάλυσης της Μέσης Ανατολής, καθώς και της καπιταλιστικής κρίσης. Δεύτερον, γιατί οι οργανωτικές δομές και οι υποκειμενικές δυνατότητες εξασφάλιζαν ότι δεν είχαμε τίποτα καλύτερο για να πορευτούμε, εκτός από τη σκύλλα της εξάρτησης και τη χάρυβδη της αντιπαγκοσμιοποίησης. Τρίτον, γιατί είμαστε υπήκοοι του συγκεκριμένου κράτους, συνεπώς ποτισμένοι με αρχαίες και ύπουλες κοσμοθεωρίες που δικαίως αρέσουν στον Νίκο Κοτζιά, αφού ξεκινούν από υποσχέσεις διανομής λαφύρων και καταλήγουν τόσο ομαλά στην Τασκένδη.

Όπως είναι προφανές όμως, από το 2009 και μετά, εγκαταλείψαμε σταδιακά την ιδέα του κράτους - ζήτουλα. Εκτός από την προφανή επίδραση που ασκούσε στις γνώμες μας η άνοδος της Χρυσής Αυγής και οι ελληνικές εκφάνσεις της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης, η διαδικασία εγκατάλειψης της ιδέας του κράτους - ζήτουλα είχε να κάνει με μια γενική αλλαγή των οργανωτικών δομών και συνεπώς της μεθοδολογίας μας.

Από τη μια, όλο και περισσότερο συνειδητοποιούσαμε τις εμπειρικές πηγές των ιδεών μας, καθώς και τη σχέση τους, τόσο με τις οργανωτικές δομές που υιοθετούσαμε, όσο και με την ιστορική μας συγκυρία. Καταλαβαίναμε σταδιακά ότι οι «θεωρίες» δεν αναμετρούνται με την «πραγματικότητα», παρά μόνο μέσω συγκεκριμένων οργανωτικών δομών. Δηλαδή ότι η επιτυχία και η αποτυχία των «θεωριών» δεν κρίνεται σε σχέση με κάποια «Αλήθεια» με το άλφα κεφαλαίο, αλλά σε σχέση με τις συλλογικές πράξεις στις οποίες οι «θεωρίες» οδηγούν και από τις

οποίες οι «θεωρίες» προκύπτουν. Ταυτόχρονα με αυτή τη συνειδητοποίηση και εξαιτίας της, στραφήκαμε στην ιστορία, και ειδικά στις περιόδους που έτειναν να ξεφεύγουν από το βλέμμα των Ιταλών εργατιστών και αυτόνομων, ένα βλέμμα συνηθισμένο να κοιτάζει τον -φαινομενικά- παγωμένο ψυχοροπολεμικό κόσμο και τις προλεταριακές αρνήσεις της δεκαετίας του '60 και του '70.¹⁰

Τώρα που το βλέπουμε, απορούμε γιατί η εγκατάλειψη δεν έγινε πολύ νωρίτερα, αφού αρκεί μια ψύχραιμη ματιά για να καταλάβει κανείς ότι η «θεωρία» του κράτους - ζήτουλα δεν είναι μόνο αφελής και ανιστόρητη, αλλά και μάλλον πατριωτική. Ή για να το πούμε με τους όρους της προηγούμενης παραγράφου, οδηγεί σε «συλλογικές πράξεις» μάλλον συζητήσιμες. Τι να γίνει όμως; Εδώ κοτζάμ Νέγκρι δεν αντιλαμβανόταν ότι ο κείνσιανός κόσμος που ανέλυε ακατάπαυστα, διέθετε και μια σημαντικότερη όψη διεθνούς διακρατικού ανταγωνισμού, επιμελώς κρυμμένη κάτω από περίπλοκες κείνσιανές εμπορικές συμφωνίες.¹¹ Όλες οι ανθρώπινες σκέψεις περιορίζονται από τα δεσμά της ιστορικής τους συγκυρίας. Εμείς θα πρωτοτυπούσαμε;

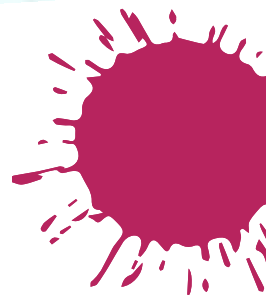
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΖΗΤΟΥΛΑ (ΠΟΥ ΜΑΛΛΟΝ ΕΧΕΙ ΚΑΤΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑΚΙΑ)

Ας σκεφτούμε πάντως για λίγο την ιδέα του «κράτους που ζητάει φράγκα για το οικόπεδο». Όπως είδαμε, είναι μια οικεία ιδέα, ειδικά όταν μιλάμε για Έλληνες. Για παράδειγμα, ξέρουμε με ποιον τρόπο γίνονται οι «πληρωμές» του κράτους προς τους αγαπημένους του δημοσίου υπάλληλους: κάθε μήνα το ελληνικό κράτος πρέπει να στάξει τους μισθούς, αλλιώς οι δημόσιοι υπάλληλοι θα κατασκηνώσουν στην Πλατεία Συντάγματος και θα μουτζώνουν τη Βουλή. Ας αναρωτηθούμε όμως: πώς ακριβώς γίνονται οι «πληρωμές» μεταξύ κρατών; Ποιος υποχρεώνει ένα κράτος να «πληρώσει» ένα άλλο κράτος; Η «πληρωμή» γίνεται πριν ή μετά την «παροχή υπηρεσιών»;

Είναι βέβαια γεγονός ότι το μόνο δίκαιο που αντιλαμβάνονται τα καπιταλιστικά έθνη κράτη είναι το δίκαιο της ισχύος. Εξίσου γεγονός όμως είναι και ότι ώσπου να εκφραστεί αυτή η ισχύς ένοπλα, μπορεί επί μακρόν να ασκείται άοπλα. Σε τέτοιες περιόδους είναι πιθανόν να νομίσει κανείς ότι οι διακρατικές σχέσεις διεξάγονται μέσω «πληρωμών» και «φράγκων». Ας πούμε: το 1932 το ελληνικό κράτος χρεοκόπησε για άλλη μια φορά, ως απότοκο της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης του 1929. Τα σύννεφα του παγκόσμιου πολέμου συσσωρεύονταν στον ορίζοντα και οι Έλληνες στρατηγοί είχαν υπόψη τους το γεγονός, τουλάχιστον από το 1935 και την ιταλική εισβολή στην Αιθιοπία.¹² Καθώς ο πόλεμος πλησίαζε, το χρεοκοπημένο ελληνικό κράτος προσπαθούσε να πείσει τις «μεγάλες δυνάμεις» ότι μπορεί να «παρέχει υπηρεσίες» και ζητούσε «φράγκα για το οικόπεδο» μετά μανίας. Για παράδειγμα, στις 3 Οκτωβρίου του 1938, ο Μεταξάς μιλούσε στον Βρετανό Πρόεσβη ως εξής:

Μια συμμαχία με τη Βρετανία είναι αυτό που επιθυμώ. Θα πρέπει να αποδεχθούμε ότι, σε περίπτωση πολέμου στην Ευρώπη, η χρήση ελληνικών νησιών και λιμανιών θα αποτελέσει απόλυτη ανάγκη.¹³

Οι Βρετανοί άκουγαν τον Μεταξά να «ζητάει φράγκα για το οικόπεδο» (στον παρατατικό γιατί «ο Μεταξάς [το] επαναλάμβανε κατά καιρούς») και τον έγγραφαν εκεί που δεν πιάνει μελάνι: αρνήθηκαν να συνάψουν συμμαχία με το ελληνικό

κράτος μέχρι τέλους. Τον Απρίλιο του 1939 «εγγυήθηκαν» τα σύνορα της Ελλάδας, αλλά «μονομερώς», ώστε να αποφύγουν τις διαπραγματεύσεις με τους Έλληνες (που προφανώς θα «ζητούσαν φράγκα»). Δέχτηκαν να προμηθεύουν το ελληνικό κράτος με το πετρέλαιο που οι Βρετανοί έλεγχαν μέσω Μέσης Ανατολής και το απαραίτητο σιτάρι που εξέλειπε μονίμως, αλλά σε αντάλλαγμα απαίτησαν τη μείωση των εμπορικών συναλλαγών με τους Γερμανούς (οι Έλληνες συμμορφώθηκαν - οι Γερμανοί τσαντίστηκαν). Έπειτα από όλα αυτά, η κήρυξη του ελληνοϊταλικού πολέμου τον Οκτώβριο του 1940 βρήκε το ελληνικό κράτος δίχως επίσημους συμμάχους και δίχως το είδος της «βοήθειας» που μια συμμαχία θα επέβαλε. Ο κατά τον μεταπολεμικό Τσώρτσιλ «μοναδικός σύμμαχος της Βρετανίας τον Οκτώβριο του 1940», το ελληνικό κράτος, επίσημως δεν ήταν σύμμαχος.

Φυσικά, κάποιος άνθρωπος του 1938, εξοπλισμένος με τη «θεωρία» του κράτους - ζήτουλα, θα μπορούσε να βγάλει το συμπέρασμα ότι από τη χρεοκοπία του 1932 μέχρι τουλάχιστον τις αρχές του 1939, «η γεωπολιτική αξία του ελληνικού κράτους», ό,τι και αν είναι αυτό, βρισκόταν σε κατακόρυφη «πτώση» (τρέχα γύρευε...), ότι το ελληνικό κράτος ήταν μια χρεοκοπημένη μαύρη τρύπα που ούτε πετρέλαιο και σιτάρι δεν είχε για να καλύψει βασικές ανάγκες και βασικά ότι οι «εργοδότες» αρνούσαν να «πληρώσουν». Η κατάληξη του πράγματος, από την άλλη, λέει μια ιστορία εντελώς διαφορετική. Οι Βρετανοί αδιαφορούσαν για την μεταξική επιχειρηματολογία περί «αξίας του οικόπεδου» γιατί υπολόγιζαν ότι το ελληνικό κράτος θα εμπλεκόταν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ούτως ή άλλως. Όχι για να «πουλήσει υπηρεσίες», όπως διέδιδαν οι αρχηγοί του, αλλά για τα δικά του συμφέροντα. Όπερ και εγένετο: το ελληνικό κράτος ενεπλάκη σε έναν ελληνοϊταλικό πόλεμο για τη «Βόρειο Ήπειρο».

Εκείνος, από την άλλη, που ανταποκρίθηκε στις ελληνικές εκκλήσεις για «φράγκα» ήταν το γερμανικό κράτος. Πάνω από το τραπέζι, το γερμανικό κράτος δέχτηκε να συνάψει εμπορικές συμφωνίες ανταλλαγής καπνού με μηχανές. Κάτω από το τραπέζι, το γερμανικό κράτος εξήγαγε όπλα στην Ελλάδα. Από το 1936 έως το 1940, το (χρεοκοπημένο) ελληνικό κράτος είχε στήσει ένα λαθρεμπορικό δίκτυο που εξήγαγε αυτά τα όπλα (έως και αεροπλάνα σε κάποιες περιπτώσεις) και στους δύο αντιμαχόμενους του ισπανικού εμφυλίου πολέμου μέσω Μεσογείου. Η συγκεκριμένη εξαγωγική δραστηριότητα αποδείχθηκε σημαντική για την «επιβίωση της ελληνικής οικονομίας» σε εκείνα τα σκληρά χρόνια.¹⁴ Δηλαδή οι Γερμανοί «πληρώναν» το ελληνικό κράτος για να πάει τελικά με εκείνους που αρνούσαν να το «πληρώσουν».

Αναμφίβολα η «θεωρία» του κράτους - ζήτουλα είναι βολική, κυρίως επειδή παρέχει μια ευκολία διατυπώσεων του είδους «ζητάει φράγκα για το οικόπεδο». Ακόμη πιο αναμφίβολα, δεν μπορεί να εξηγήσει τίποτα από την ιστορία του ελληνικού κράτους. Αυτό μπορεί να μην πείραζε και τόσο μεταξύ του 2000 και του 2009, ειδικά αν σκεφτεί κανείς ότι τότε, η τριβή των πιο έμπειρων από εμάς με την ελληνική ιστορία ήταν τέτοια που ακόμη και οι θρήνοι που ο ΕΛΑΣ δεν την έπεσε με αρκετό πάθος στο Ζέρβα το 1943, θεωρούνταν αρκετά σημαντικοί ώστε να βγαίνουν σε βιβλίο. Καθώς όμως τα χρόνια περνούσαν, η «θεωρία» του κράτους ζήτουλα, του «οικόπεδου» και της «γεωπολιτικής αξίας», αποδεικνυόταν όλο και πιο λειψή. Όπως είδαμε, αυτό το «λειψή» καταδεικνύεται πιο εύκολα με αναδρομές στην ιστορία: Ήταν η πρόσκαιρη προσάρτηση της Σμύρνης «πληρωμή»; Οι ναζιστές προμήθευαν τους Έλληνες με όπλα που αργότερα χρησιμοποιήθηκαν εναντίον των Ιταλών, ως «πληρωμή»; Οι Άγγλοι αρνούσαν τη συμμαχία με τους Έλληνες γιατί «είχε πέσει η γεωπολιτική αξία»; Ήταν τα Δωδεκάνησα «πληρωμή»; Ζήτησαν οι Έλληνες «πληρωμή» για το πραξικόπημα του 1974 στην Κύπρο;

Αλλά το πραγματικό βάρος των προβλημάτων της «θεωρίας» του κράτους - ζήτουλα γίνεται καλύτερα αντιληπτό με προσφυγή στο είδος των *συλλογικών πράξεων* στις οποίες οδηγεί. Από αυτή τη σκοπιά, η ιδέα του κράτους που «ζητάει φράγκα για το οικόπεδο» αποδεικνύεται επικίνδυνα αποπροσανατολιστική. Γιατί οδηγεί στην αναζήτηση «πληρωμών για το οικόπεδο» και στον εφησυχασμό όταν οι «εργοδότες» του ελληνικού κράτους εντοπίζονται να αρνούνται να πληρώσουν. Γιατί υποτιμά την αυτενέργεια του ελληνικού κράτους, που με τόσες καταστροφές έχει προικίσει το εγχώριο προλεταριάτο. Γιατί οδηγεί στην εγκατάλειψη της ενασχόλησης με την εξωτερική πολιτική του ελληνικού κράτους ως ζήτημα ανάξιο λόγου (αφού κανείς δεν τους «πληρώνει» κι ας σκούζουν - ενώ στην πραγματικότητα πάντα έσκουζαν και ποτέ κανείς δεν τους «πλήρωσε»). Τέλος, το χειρότερο, γιατί έχει και μια αντίστροφη όψη: τη χαρά για τα «φράγκα», όταν τυχόν εντοπιστούν, και τη διεκδίκηση μεριδίου για λογαριασμό της εργατικής τάξης μέσω ποικίλων στρατηγικών πατριωτικού ρεφορμισμού.

Όπως είδαμε παραπάνω, ο φωτισμένος κύριος Κοτζιάς είναι έτοιμος να ικανοποιήσει τα πατριωτικώς ρεφορμιστικά αιτήματα. Κατά τη γνώμη του, μάλιστα, τέτοια αιτήματα θα πρέπει να κλωσορίζονται: αποτελούν τμήμα του «μηχανισμού

πλαίσιο» που μετατρέπει τους εργάτες σε εθνικοσοσιαλιστές.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, δεν θα είναι η πρώτη φορά που τέτοια «αιτήματα» ικανοποιούνται: κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, οι εργάτες της Κέλογκ στις ΗΠΑ διεκδίκησαν να δουλεύουν εξάωρο και οι Γάλλοι εργάτες διεκδίκησαν καλοκαιρινές διακοπές. Και όπως μας λέει ο κύριος Ρίφκιν, οι στόχοι τους επιτεύχθηκαν. Αλλά το βιβλίο του κυρίου Ρίφκιν εκδόθηκε στα ελληνικά το 1996, με πρόλογο του Νίκου Κοτζιά περί αρχής νέου παγκοσμίου πολέμου.¹⁵ Δεν είναι λοιπόν παράξενο που ούτε ο Ρίφκιν, ούτε ο Κοτζιάς, θυμήθηκαν να αναφέρουν ότι εκείνοι οι παλαιοί ωφελημένοι εργάτες κατέληξαν, ελάχιστα χρόνια μετά, να δουλεύουν όλοι τους εικοσιτετράωρο δίχως καλοκαιρινές διακοπές: στα ευρωπαϊκά πεδία μάχης. Μαζί τους είχαν και τους υπόλοιπους, λιγότερο ωφελημένους εργάτες, ώστε όλοι μαζί να μπορούν να στοχάζονται γύρω από τον μηχανισμό - πλαίσιο του Κοτζιά, τη σχέση του με τα λεγόμενα του Τζέρεμι Ρίφκιν και τις απαιτήσεις που θέτει η ανάγκη πολιτικής ύπαρξης στα Εξάρχεια.

Τεσπά όμως. Αφού κλωσήσαμε τη «θεωρία» του κράτους - ζήτουλα όσο το επιτρέπουν ο χώρος και η συγκυρία, θα θέλαμε τώρα να περιγράψουμε για μία ακόμη φορά με τι την αντικαταστήσαμε.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 2009

Αρχίσαμε να αντιλαμβανόμαστε τα προβλήματα της θεωρίας του κράτους - ζήτουλα κατά τη διάρκεια των ετών που ακολούθησαν την κρίση του 2009. Από τη μια το ελληνικό κράτος φαινόταν να διέρχεται κάποιου είδους βαθιά κρίση, τόσο ως εθνικός καπιταλισμός, όσο και ως «πολιτικό σύστημα». Φαινόταν στριμγμένο και αδύναμο, πράγμα που προφανώς ωθούσε στην υποτίμηση των δυνατοτήτων του και σε ιδέες περί «εξάρτησης» (μακριά από εμάς). Από την άλλη, το ίδιο κράτος επεδείκνυε θεαματική προσαρμοστικότητα: δεν ήταν μόνο που οι μισθοί κόπηκαν με το μαχαίρι και το γεγονός αποδόθηκε με χαρακτηριστική άνεση στον «Σόιμπλε», δηλαδή στην «εξάρτηση». Ήταν και που ταυτόχρονα η εξωτερική πολιτική προσανατολίστηκε προς νέες κατευθύνσεις. Η ανάδυση της έννοιας της «ΑΟΖ» και των «τριγωνικών συμμαχιών», ταυτόχρονη καθώς ήταν με την «κρίση», ήταν μια επιπλέον επίδειξη ετοιμότητας που τελικά εξηγήσαμε μέσω της αναδρομής στο παρελθόν.

Πράγματι, όπως ανακαλύψαμε, η «Στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου» που αναβίωσε με τόση φυσικότητα μεταξύ φασιστών και αγανακτισμένων, ήταν μια παλιά ιδέα που χαρακτήρισε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο. Οι διαρκείς αναβιώσεις αυτής της στρατηγικής, δηλαδή η σκληρή ιστορία του «κυπριακού» από τη δεκαετία του '50 μέχρι τη δεκαετία του '90 και ξανά σήμερα, έστρεφαν το βλέμμα μας σε μια παράξενη συγκυρία της ελληνικής ιστορίας, δηλαδή στο τέλος του εμφυλίου. Από τη μια η «αμερικανική βοήθεια» είχε εξασφαλίσει τη νίκη στον εμφύλιο. Από την άλλη, η μεταπολεμική κείνισανη διευθέτηση είχε εξασφαλίσει στο ελληνικό κεφάλαιο μια συγκεκριμένη θέση στον πλανητικό καταμερισμό της εργασίας: εμπορική ναυτιλία παγκόσμιου βεληνεκού υπό την προστασία του αμερικανικού στόλου και τουρισμός στο Αιγαίο, δηλαδή σε ένα πρώην πεδίο μάχης και εξορίας που είχε επιτέλους σταθεροποιηθεί χάρη στις παγωμένες ισορροπίες του ψυχροπολεμικού κόσμου. Εδώ η θεωρία του κράτους - ζήτουλα μπορούσε να βρει το πιο προνομιακό της πεδίο. Το «ορμητήριο» είχε επιτέλους μετατραπεί σε πραγματικό οικόπεδο με σταθερά όρια και οι «εργοδότες» «πληρώναν» αφειδώς, ώστε οι οπαδοί της θεωρίας του κράτους - ζήτουλα να έχουν παραδείγματα για μια ζωή.

Κι όμως! Κοιτάξαμε εκείνη την περίοδο με τα μάτια της ιστορικής συγκυρίας από το 2009 και μετά: και το «κυπριακό» ξεπρόβαλε μέσα από τον κουρνιαχτό. Το 1947 το ελληνικό κράτος προσάρτησε τα Δωδεκάνησα, όχι ως «αμοιβή για υπηρεσίες», αλλά για να συμβάλει στο πάγωμα του ψυχροπολεμικού κόσμου. Ακριβώς την ίδια στιγμή, με όχημα την προσάρτηση των Δωδεκανήσων, το ελληνικό κράτος απέκτησε νέα όνειρα. Ο ακούρατος φασίστας Στρατηγός Γρίβας απεστάλη άμεσα για να ξεκινήσει τις προσπάθειες αποσταθεροποίησης της Ανατολικής Μεσογείου προς όφελος του ελληνικού κράτους. Στην περίπτωση του «κυπριακού», το ελληνικό κράτος, όχι μόνο δεν «ζητούσε φράγκα», αλλά διεκδικούσε για λογαριασμό του και με τις δικές του δυνάμεις για πάνω από δύο δεκαετίες. Και τελικά βρισκόταν ακόμη και να χάνει. Αυτενεργούσε. Δίχως «εργοδότες» και «πληρωμές για το οικόπεδο».¹⁶

Αλλά δεν ήταν μόνο αυτό. Την ίδια στιγμή που το «κυπριακό» (δηλαδή η εκ νέου ανακάλυψη της Κύπρου εν έτει 2010) μας αποκάλυπτε κάποια από τα μυστικά του και έχανε στα κεφάλια μας την ιδέα της «Στρατηγικής της Ανατολικής Μεσογείου», ολόκληρη η περιοχή από τον Λίβανο μέχρι την Κίνα βρισκόταν σε διαδικασία διάλυσης. Αυτή η διάλυση και οι κρατικές συμπεριφορές που την δη-

ΣΜΥΡΝΗ!

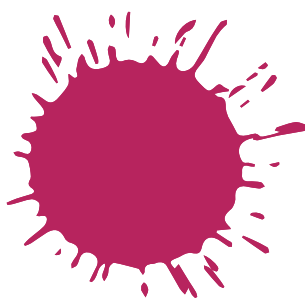
Η πληρωμή των πληρωμών! Που δυστυχώς αποδείχθηκε κομματάκι επίφοβη. Πράγματι, αν το κοιτάξει κανείς στο χάρτη, το «οικόπεδο» που κονόμησε το ελληνικό κράτος έπειτα από τις «υπηρεσίες» που παρείχε στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν ήταν και πολύ σούι. Για την ακρίβεια, ήταν μακροπρόθεσμα μη υπερασπίσιμο. Έπειτα από την «πληρωμή», το ελληνικό κράτος είχε δύο επιλογές: είτε άμεση υποχώρηση στα νησιά του Αιγαίου και εγκατάλειψη των «εθνικών ονείρων», είτε επέλαση κι όποιον πάρει ο χάρος. Επελέγη το δεύτερο. Στον κόσμο των καπιταλιστικών εθνών κρατών οι «πληρωμές» εξασφαλίζονται με διαρκή βία. Άσε που καμιά φορά είναι καλύτερο να μένει απλήρωτος.

μιουργούσαν και την πλαισίωσαν, μας φαίνονταν όλο και λιγότερο σαν «αποτέλεσμα πληρωμής» και όλο και περισσότερο ως αποτέλεσμα κρατικής αυτενέργειας. Τα κράτη της περιοχής δεν «πληρώνονταν». Προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν τη διάλυση της Μέσης Ανατολής προς όφελός τους, ή καλύτερα, αντιμετώπιζαν την κατάσταση ως αυτόνομοι μηχανισμοί οργανωμένης ένοπλης βίας που εμπλέκονται σε συγκρούσεις μεγάλης κλίμακας με πληθώρα συμμετεχόντων.¹⁷

Το κράτος του Ισραήλ προσπάθησε να εξοντώσει τη Χεζμπολάχ ήδη από το 2006· και απέτυχε. Το έκανε γιατί «πληρώθηκε» ή γιατί η Χεζμπολάχ ήδη λειτουργούσε ως πάτημα του Ιράν στη Μεσόγειο; Το συριακό κράτος προσπάθησε να ανταπεξέλθει στη διάλυσή του και κατάφερε να εμπλέξει το ρωσικό κράτος στο μεσανατολικό σφαγείο. Ήταν αυτό «πληρωμή» των Ρώσων προς το συριακό κράτος ή εξαναγκασμός του ρωσικού κράτους να εμπλακεί «στη λάσπη των συγκρούσεων του εγγύς εξωτερικού του»; Η στρατηγική των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή είναι μια στρατηγική διαρκών «πληρωμών» προς «υπαλλήλους» που ανεμίζουν «γεωπολιτικές αξίες» στα μούτρα των θείων από την Αμερική, ή μια στρατηγική υποδαύλισης των ήδη υπαρχόντων διακρατικών ανταγωνισμών, η οποία ξεκίνησε με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και του Ιράκ;

Η «γεωπολιτική αξία» και η «θέση της χώρας», αυτές οι αόριστες ιδέες με τις οποίες μας πιπίζαν τα αυτιά από το δημοτικό, αποδεικνύονταν όλο και πιο αφερέγγυες. Ήταν μια αίσθηση που προερχόταν από την ιστορική συγκυρία. Οι δάσκαλοι στο Δημοτικό έλεγαν «θέση της χώρας» και υπονοούσαν ότι το ελληνικό κράτος -και συνεπώς οι υπήκοοί του- θα «πληρωνόταν» εσαεί για να κουνάει μια σημαία στα παράλια του Αιγαίου. Η περίοδος στην οποία έχουμε την ατυχία να ζούμε είναι μια περίοδος κρατικής αυτενέργειας. Το ελληνικό κράτος προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τη διάλυση της Μέσης Ανατολής για δικό του λογαριασμό. Με άγνωστο αποτέλεσμα.

Θα πρέπει να εξοικειωθούμε με το πόσο άγνωστο είναι αυτό το αποτέλεσμα. Το ελληνικό κράτος από κατασκευής του εμπλέκεται σε ανταγωνισμούς πλανητικής κλίμακας. Αυτή η εμπλοκή έχει δημιουργήσει μία ιδεολογία που βλέπει τις εξωτερικές εμπλοκές ως «πληρωμή για υπηρεσίες» και η οποία τελικά δεν είναι και τόσο πρωτότυπη: διατρέχει ολόκληρη την ελληνική κοινωνία σαν μια πιο πονηρή εκδοχή των θεωριών της εξάρτησης. Ταυτόχρονα, αυτή η εμπλοκή σε ανταγωνισμούς πλανητικής κλίμακας έχει δημιουργήσει μια τεχνογνωσία των «εξωτερικών» που χρησιμοποιείται με άνεση όποτε παραστεί ανάγκη· είναι από αυτή την πηγή που προέρχεται η άμεση απόκριση σε γεγονότα όπως η προσάρτηση των Δωδεκανήσων, η πτώση του ανατολικού μπλοκ ή η διάλυση της Μέσης Ανατολής. Είναι εξαιτίας αυτής της μακρόχρονης συσσωρευμένης πείρας που ο Κοτζιάς φτάνει να λέει το 2017 «στους αμερικανούς» ακριβώς τα ίδια που έλεγε το 1938 ο Μεταξάς στους Βρετανούς. Αλλά όλα αυτά - οι συμπαγείς ιδεολογίες των υπηκόων, η συσσωρευμένη πείρα των υπουργείων- δε

σημαίνουν ότι το ελληνικό κράτος δεν χάνει ποτέ. Το αντίθετο. Η «πληρωμή» με την περιοχή της Σμύρνης και πού τελικά οδήγησε, είναι αρκετή υπόμνηση.

Κατά τα άλλα, για «γεωπολιτικές αξίες του οικοπέδου», «προσόδους» και τέτοια, δεν ξέρουμε και πολλά κι ας είχε κι ο δικός μας ο παππούς χωράφια. Ξέρουμε όμως ότι η διάλυση της Μέσης Ανατολής διεξάγεται με τρόπο που φέρνει το ελληνικό κράτος στην αξιοζήλευτη θέση εκείνου που βλέπει τους άλλους να σκοτώνονται και κάνει ό,τι μπορεί για να τους βοηθήσει. Ο πρόεδρος του Ισραήλ που επισκέφθηκε την Ελλάδα στα τέλη του Γενάρη φρόντισε να θυμίσει ότι «στη ρίζα των πιο επικίνδυνων προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε» βρίσκεται το Ιράν που δημιουργεί «έναν εδαφικό διάδρομο από την Τεχεράνη, διαμέσω του Ιράκ, μέσα από τα ερείπια της Συρίας, στον Λίβανο όπου διαθέτουν ένα στρατό δια αντιπροσώπου, τη Χεζμπολάχ· αυτό δεν είναι μια απειλή για το Ισραήλ. Είναι μια πραγματική απειλή για την ακεραιότητα του Λιβάνου και από τη στιγμή που θα φτάσουν στη Μεσόγειο, για την Ελλάδα, την Κύπρο και στην πραγματικότητα για ολόκληρο τον κόσμο».¹⁸

Αφού υπενθύμισε κατ' αυτόν τον τρόπο την «αξία του οικοπέδου του» και διακήρυξε πόσο ενδιαφέρεται για την ακεραιότητα του Λιβάνου, όπου ο ισραηλινός στρατός ηττήθηκε κατά κράτος το 2006, ο Πρόεδρος οδηγήθηκε στο «σημείο της ναυμαχίας της Σαλαμίνας», ώστε οι Έλληνες να του υπενθυμίσουν ότι και αυτοί πολέμουν τους Πέρσες από αρχαιοτάτων χρόνων. Αμφότερες οι υπενθυμίσεις είχαν την ίδια αξία, δηλαδή κουλούρι. Φυσικά το ελληνικό κράτος επιθυμεί διακαώς μια πολεμική σύγκρουση μεταξύ Ισραήλ, Ιράν και Σαουδικής Αραβίας. Αλλά όπως γνωρίζουν, τόσο οι ιθύνοντες του ελληνικού κράτους, όσο και οι ομόλογοί τους στο Ισραήλ, το βλέμμα του ελληνικού κράτους δεν είναι στραμμένο στο Ιράν, αλλά στην Τουρκία και τα προβλήματά της. Ο πόλεμος μεταξύ Ιράν, Ισραήλ και Σαουδικής Αραβίας θα επικροτηθεί από το ελληνικό κράτος και με τα δύο χέρια, γιατί επιτείνει τα προβλήματα του τουρκικού κράτους και ανοίγει δρόμους «βοήθειας προς τους συμμάχους» (για να σκοτωθούν κι άλλο αναμεταξύ τους). Πολύ λιγότερο θα χειροκροτηθεί μια επαναπροσέγγιση μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας εν όψει κοινών εχθρών. Αφού χειροκροτήσουν πάντως, οι Έλληνες θα ασχοληθούν πυρετωδώς με την εξασφάλιση θέσης στην εξέδρα «προσφέροντας στρατηγικό βάθος». Η επιτυχία τους θα μετρηθεί, ως συνήθως, από το πόσο λίγο και πόσο μουλχτά θα τα καταφέρουν να εμπλακούν. Η θέση τους στο χάρτη θα βοηθήσει. Το πόσο καλά θα τα καταφέρουν απομένει να διαπιστωθεί. Γιατί είπαμε: το αποτέλεσμα είναι άγνωστο.

Μέχρι το αποτέλεσμα να γίνει γνωστό, η εσωτερική πατριωτική κινητοποίηση που ξεκίνησε από τα «λαμόγια που μας κόψαν τους μισθούς» και τράφηκε μέσω «κοιτασμάτων» και «τουρκικής προκλητικότητας» θα συνεχίσει να δοκιμάζεται, όπως δοκιμάστηκε πρόσφατα εν τω μέσω τρομερής και γενικής αμηχανίας. Αυτή η αμηχανία προέρχεται από την υποτίμηση των εξωτερικών ενασχολήσεων του ελληνικού κράτους, από την υποτίμηση των δυνατοτήτων του, από τη -συνειδητή για τους αρχηγούς, ασυνείδητη για τη βάση- στρατηγική υπαγωγής στο επιχείρημα του κυρίου Κοτζιά. Αυτού του είδους οι αμήχανες συλλογικές πράξεις είναι το βαρύ τίμημα που πληρώνουμε και θα συνεχίσουμε να πληρώνουμε για όσο υιοθετούμε τις πατριωτικές ρεφορμιστικές «θεωρίες» που ανθούν στα ανατολικά της οδού Πατησίων.

1. Για την «πρωταρχική συσσώρευση» στο Κεφάλαιο και την ένταση μεταξύ του «Μαρξ του επιστήμονα» και του «Μαρξ του ιστορικού» και τους καρπούς της, μπορεί να δει κανείς το «Η Παραξενιά του Παράξενου Εμπορεύματος: Ιστορία της Ένοιας Έργατική Δύναμη», *Antifa* #39-40, 12/2013-2/2014.
2. Για παράδειγμα, «Ο Θάνατος του Λαού/Εθνους και το Παλιό μου Ατάρι: Εξέλιξη και Σημασία της Μάχης της Μεταπολίτευσης», *Antifa* #55, 3/2017.
3. Οι επισημάνσεις γύρω από τη διανομή της γης του 1871 είναι του Χρήστου Χατζηιωσήφ. Το τι τις κάνουμε είναι δική μας δουλειά. Σχετικά δες Χ. Χατζηιωσήφ, *Η Γηραιά Σελήνη: Η Βιομηχανία στην Ελλάδα, 1830-1940*, Θεμέλιο, 1993, σελ.36.
4. Το απόσπασμα στο Α. Διαμαντής, «Ο Χώρος ως Ελληνική Ιδιαιτερότητα και η Βυζαντινή Πρωτοτυπία του Κ. Παπαρηγόπουλου», *Τα Ιστορικά*, #20, νο 38, Ιούνιος 2003, σ. 115. Το τι κάνουμε με το απόσπασμα είναι και πάλι δική μας δουλειά.
5. Όπως έχουμε δει αλλού, η βάση του ΕΑΜ και ειδικά του ΕΛΑΣ αποτελούνταν ακριβώς από χωρικούς - εργάτες με «μικρή ιδιοκτησία». Ενδεικτικά, «Το Στοιχείο στη Σκάλα: το '7,7% της Αγροτικής Εργατικής Δύναμης» μπροστά στον Τρόμο του 1941», *Antifa* #42, 7/2014.
6. Η παράξενη φύση των αναρχικών του Πύργου εκτίθεται στο «Τρεις Λόγοι που ο Γιάννης Κορδάτος είναι Ακατανόητος (και γιατί παρολ' αυτά πρέπει να τον καταλάβουμε)», *Antifa* #52, 7/2016.
7. Νίκος Κοτζιάς, *Η Εξωτερική Πολιτική της Ελλάδας στον 21ο Αιώνα: Για μια νέα, Ενεργητική, Δημοκρατική, Πατριωτική Στρατηγική στην Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*, Καστανιώτης, 2011, σελ. 343.
8. Υιοθετούμε εδώ τις διατυπώσεις μιας αφίσας που μας απασχόλησε σε προηγούμενο τεύχος, ίσως σε πιο έντονο τόνο από όσο χρειαζόταν (ήμασταν τσαντισμένοι)· δείτε το «Προβλήματα των Αφεντικών και των Αφεντικών Ανατολικά της Πατησίων», *Antifa* #54, 12/2016.
9. Μπορείτε να το διαβάσετε, δε δαγκώνει: Αντόνιο Νέγκρι, «Κυριαρχία και Σαμποτάζ» στο Α. Νέγκρι και Φ. Γκουατταρι, *Από το Κόκκινο στο Πράσινο*, Κομμούνια, 1986 (Α' Έκδοση 1978), σ. 53-60.
10. Σχετικά δες «Η Αισιόδοξη Αυτονομία και γιατί να την Αποφεύγουμε», *Antifa* #27, 11/2011.
11. Δες «Ο Ντόναλντ Τραμπ δεν είναι Τρελός ή Αλλιώς μια Σύνομη Ιστορία του Κόσμου», *Antifa* #55, 3/2017.
12. Γι' αυτό και πλακώθηκαν στα πραξικοπήματα. Σχετικά δες *Σπουδές στο Γαλανόμαυρο, Ο Ελληνικός Φασισμός στο Μεσοπολεμο: περί της Ιστορίας του Φασισμού και της Σημερινής της Χρήσης*, *Antifa Scripta*, 2013, κεφ. 9-12.
13. Το απόσπασμα από το Ι. Κολιόπουλος, «Ο Μεταξάς και οι Εξωτερικές Σχέσεις της Ελλάδας, 1936-1941» στο Θάναος Βερέμης (επ.), *Ο Μεταξάς και η Εποχή του*, Ευρασία, 2009, σ. 200. Το τι το κάνουμε, πάλι δική μας δουλειά.
14. Η ολη διαδικασία περιγράφεται στο Θανάσης Σφήκας, *Η Ελλάδα και ο Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος: Ιδεολογία, Οικονομία, Διπλωματία*, Στάχυ, 2000.
15. Οι επιτυχημένοι εργάτες της Κέλογκ κατοικούν στη σελίδα 94 του Jeremy Rifkin, *Το Τέλος της Εργασίας και το Μέλλον της*, Λιβάνης, 1996. Διαβάστε όμως και τον πρόλογο, ούτε αυτό δαγκώνει.
16. Για περισσότερα μπορεί να δει κανείς το *Autonome Antifa*, Η Στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου, Αθήνα, 2015.
17. Για περισσότερα δείτε το «Γιατί ο Θουκυδίδης δεν Πίστευε στη Θεωρία της Εξάρτησης: Η Σχετικότητα της Ισχύος και Άλλα Πράγματα που Πρέπει να Ξέρουμε για τον Διακρατικό Ανταγωνισμό», *Antifa* #47, 7/2015.
18. «Η Συνεργασία με την Ελλάδα έχει Μεγάλη Προοπτική», *Καθημερινή*, 28/1/2018.

ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ!

Μπορεί να δει κανείς αυτή την μπροσούρα με διάφορους τρόπους. Επιλέξτε την περίπτωση σας:

- α. Η μπροσούρα σπέρνει! Αποκαλύπτει την Αλήθεια για τον Καπιταλιστικό Κόσμο μέσω μιας ιδιοφυούς ανασκευής των λεγομένων του Μαρξ, του Λένιν και του Τζωρτζ Καφέντζις, καθώς και μέσω μιας ιστορικής ανάγνωσης των ειδικών της γεωπολιτικής θεωρίας, από τον Αδόλφο Χίτλερ μέχρι τον Παναγιώτη Λαφαζάνη. Απαραίτητη για κάθε βιβλιοθήκη!
- β. Η μπροσούρα είναι για τα σκουπίδια! Άμα δε λάβεις υπόψη τον Τρίτο Τόμο, δεν έχεις καταλάβει τίποτα και είσαι μαλάκας και ελιτιστής και βρωμόσκυλο, γεγονός γνωστό εξαρχής.
- γ. Ποια μπροσούρα; Αφού παίρνω τη γραμμή κάθε μήνα με μέιλ και δεν έγραφε τίποτα!
- δ. Σιγά την μπροσούρα! Αυτά τα μαλακισμένα δε θέλουν να ασχολούμαστε με το μνημόνιο και τα λαμόγια και την είδανε να ασχολούμαστε μια ζωή με το ελληνικό κράτος, τον πόλεμο και τον μαλάκα τον Συρίγο. Και μας το μοστράρανε για ανάλυση του καπιταλισμού πασαλισμένη με ζοφερές προβλέψεις για να χεστούμε πάνω μας. Αμ δε!

*(Σηληφοδύ) ὁ ἰ πωλις ἔλογιμζ ἔμωσ ἠ